

In hoeverre kan de aanwijzing van foerageergebieden voor ganzen en smienten het functioneren van vogelrichtlijngebieden schaden?

In hoeverre kan de aanwijzing van foerageergebieden voor ganzen en smienten het functioneren van vogelrichtlijngebieden schaden?

**A.J. Beintema
E. van Winden**

Alterra-rapport 1238

Alterra, Wageningen, 2004

REFERAAT

Beintema, A.J. & E. van Winden, 2004. *In hoeverre kan de aanwijzing van foerageergebieden voor ganzen en smienten het functioneren van vogelrichtlijngebieden schaden?* Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1238. 50 blz. 1 fig.; 4 tab.; 5 ref.

De aanwijzing van foerageergebieden voor ganzen en smienten kan consequenties hebben voor het functioneren van Vogelrichtlijngebieden die zijn aangewezen op grond van het voorkomen van ganzen en smienten, als in en rond die Vogelrichtlijngebieden onvoldoende opvang wordt gerealiseerd. Het kan dan zijn dat vogels op grond waarvan het Vogelrichtlijngebied is aangewezen of begrensd, uit de omgeving verjaagd gaan worden.

Trefwoorden: ganzen, smient, ganzenopvang, foerageergebieden, vogelrichtlijngebieden

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 20,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 1238. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2004 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
2 Uitgangspunten en beperkingen	13
3 Materiaal en methoden	15
4 Resultaten	19
4.1 Vogelrichtlijngebieden met redelijke foerageermogelijkheden	20
4.2 Vogelrichtlijngebieden met matige foerageermogelijkheden	25
4.3 Vogelrichtlijngebieden met geringe foerageermogelijkheden	26
4.4 Vogelrichtlijngebieden met alleen een slaapplaatsfunctie	27
4.5 Zeeland	28
5 Discussie	31
5.1 1 Beoordeling per provincie	31
5.2 De beoordeling landelijk bezien	33
5.3 De invloed van draagkracht op de berekeningen	34
5.4 Onnauwkeurigheden in het schatten van aantallen per gebied	34
5.5 5.5 Concurrentie door andere ganzensoorten en zwanen	36
5.6 Verschillen tussen voorlopige en definitieve aanwijzing van foerageergebieden	38
6 Conclusies en aanbevelingen	39
Literatuur	41
Bijlage 1 Basisgegevens Vogelrichtlijngebieden.	43
Bijlage 2 Resultaten VRL gebieden categorie 1	47
Bijlage 3 Resultaten VRL gebieden categorie 2, 3 en 4, en Zeeland (Ze).	49

Woord vooraf

Dank zij goede bescherming is het aantal overwinterende ganzen en smienten in Nederland de laatste decennia sterk toegenomen. Daarmee is ook de schade die deze vogels toebrengen aan agrarisch land toegenomen. Het bedrag dat jaarlijks wordt uitgegeven aan schadevergoedingen is overeenkomstig gestegen en is een toenemende zorg voor het Ministerie van LNV. Om deze ongunstige ontwikkeling tot staan te brengen beoogt het Beleidskader Faunabeheer per 1 oktober 2004 80.000 ha foerageergebied voor ganzen en smienten aan te wijzen, waarbuiten ze zo effectief mogelijk verjaagd zullen worden. Een dergelijke maatregel kan altijd conflicteren met andere maatregelen die op dezelfde plaatsen gelden. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat EU-Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen op grond van het voorkomen van ganzen en smienten. Als dan in en om zo'n Vogelrichtlijngebied onvoldoende opvang wordt gerealiseerd in de vorm van aangewezen foerageergebied, bestaat het risico dat de ganzen waarvoor het Vogelrichtlijngebied was aangewezen, verjaagd zullen gaan worden. In dit rapport wordt voor alle Vogelrichtlijngebieden beoordeeld of hiermee in de door de Provincies voorgestelde aanwijzingen van de ganzen- en smientenfoerageergebieden voldoende rekening is gehouden en er niet in strijd met de Vogelrichtlijn wordt gehandeld.

Samenvatting

Als gevolg van de toename in de aantallen in Nederland overwinterende ganzen en smienten in de laatste decennia, is ook de schade door ganzen en smienten aan de landbouw gestegen, en daarmee de kosten die door LNV gemaakt moeten worden om deze schade te vergoeden. Om deze ontwikkeling een halt toe te roepen, beoogt het Beleidskader Faunabeheer per 1 oktober 2004 ca 80.000 ha foerageergebied voor ganzen en smienten aan te wijzen, waarbinnen deze vogels ongestoord optimaal moeten kunnen foerageren, maar waarbuiten ze dan ook met harde hand verjaagd mogen worden, desnoods ondersteund door gericht afschot. De aanwijzing van deze gebieden geschiedt op provinciaal niveau.

In dit rapport is voor alle Nederlandse EU-Vogelrichtlijngebieden waarbij aantallen overwinterende ganzen en smienten een rol hebben gespeeld bij de aanwijzing of begrenzing, nagegaan in hoeverre de door de provincies voorgestelde foerageergebieden goed aansluiten en voldoende opvang bieden voor de ganzen en smienten van deze Vogelrichtlijngebieden. Voor deze toets is gebruik gemaakt van kaartmateriaal waarop de begrenzingen zijn aangegeven van de door de provincies voorgestelde foerageergebieden, en telgegevens van overwinterende ganzen en smienten uit de database van SOVON. Alleen voor Zeeland konden deze gegevens niet gebruikt worden in verband met bindende afspraken tussen SOVON en de Zeeuwse tellersorganisatie. Voor Zeeland werden gepubliceerde tellingen benut.

Rondom 14 Vogelrichtlijngebieden (afgezien van Zeeland) is de opvang in aan te wijzen foerageergebieden als onvoldoende aan te merken. Het gaat hierbij om Krammer-Volkerak (16), Markiezaatsmeer (19), Eilandspolder (43), Ilperveld, Varkensland & Twiske (46), Wormer & Jisperveld (52), Grevelingen (65, alleen ZH deel), Haringvliet (66), Boezems Kinderdijk (61), Hollands Diep (67), Fochteloërveen (16), Gooimeer (11), Zoommeer (74), Zwanenwater (6) en Voordelta (70). De volgorde waarin de gebieden hierboven opgesomd zijn komt overeen met de volgorde waarin ze in de tekst worden behandeld. De nummers tussen haakjes zijn de volgnummers waaronder de Vogelrichtlijngebieden bij LNV bekend zijn.

In vijf van de bovengenoemde gevallen is opvang binnen een straal van 10 km zelfs geheel afwezig. Dit betreft de gebieden Markiezaatsmeer (19), Boezems Kinderdijk (61), Fochteloërveen (16), Zwanenwater (6) en Voordelta (70).

Voor Zeeland als geheel wordt de opvang aangemerkt als onvoldoende.

Voor 7 gebieden geldt dat de opvang voldoende is als strikt alleen gekeken wordt naar de aantallen ganzen die bij het betreffende Vogelrichtlijngebied behoren, maar dat er in de bijbehorende foerageergebieden zoveel concurrentie is van andere ganzen uit de omgeving, dat hierdoor een ernstige aanslag wordt gepleegd op de draagkracht. Daardoor zou de opvang van de Vogelrichtlijnvogels in het gedrang kunnen komen en als “mogelijk onvoldoende” kunnen worden aangemerkt. In

hoeverre er met deze concurrentie rekening gehouden dient te worden is een onderwerp van mogelijke discussie. Dit wordt in dit rapport slechtsesignaleerd, maar niet verder bediscussieerd. De 7 gebieden waarvoor deze situatie zich voordoet, zijn Oostelijke Vechtplassen (49), Naardermeer (21), Oudeland van Strijen (68), Broekvelden en Vettenbroek (62), De Wilck (63), Kwade Hoek (17) en IJmeer (44).

Of de opvang rond het gebied Gelderse Poort (55) voldoende is, hangt af van de precieze eigenschappen van de foerageergebieden behorende bij het aangrenzende gebied Waal (15).

Of de opvang voor de gebieden in Flevoland en de aan de randmeren grenzende delen van Overijssel en Gelderland voldoende is, hangt af van de definitieve positionering van de foerageergebieden in Flevoland, die op het moment van deze toets nog niet bekend was. In principe kan de opvang voldoende zijn, mits de aansluiting (qua ligging) met de Vogelrichtlijngebieden goed is.

In het noorden en oosten des lands lijkt de ganzenopvang het best aan te sluiten bij de Vogelrichtlijngebieden. Het enige Vogelrichtlijngebied dat hier buiten de boot valt is het Fochteloërveen. Voor de ganzen die dit gebied als slaapplek gebruiken en in de omgeving foerageren, is in het geheel geen opvang voorzien.

In het westen des lands doen zich aanzienlijke tekorten voor, vooral in het Deltagebied.

Het verschil tussen de uitkomsten van deze toets voor Noord- en West-Nederland wordt in belangrijke mate veroorzaakt door de verschillen in draagkracht die voor deze regio's zijn gehanteerd. Deze draagkrachtcijfers zijn gebaseerd op de beste beschikbare kennis, maar bevatten nog een grote mate van onzekerheid. Het is dus beslist voorbarig uit deze resultaten te concluderen dat het verstandig zou zijn een deel van het quotum voor Noord-Nederland te verplaatsen naar West-Nederland. Voordat een dergelijke conclusie getrokken kan worden zal zeker gedurende een aantal jaren nauwkeurig bijgehouden worden hoe de foerageergebieden zoals zij nu zullen worden aangewezen, in de praktijk functioneren.

Voor de vijf Vogelrichtlijngebieden waarvoor in de omgeving in het geheel geen foerageergebied is aangewezen kan wel met zekerheid gesteld worden dat de opvang onvoldoende is. In deze gevallen ontstaat vrijwel zeker een negatief effect op het Vogelrichtlijngebied, hetgeen strijdig is met de uitgangspunten van de Vogelrichtlijn.

Omdat het voorlopige gebiedskaarten van de provincies betreft is een heranalyse met de definitief aangewezen gebieden aan te bevelen.

Monitoring van de opvang in de foerageergebieden is van het grootste belang. Alleen op grond van goede monitoring kan in de toekomst de opvang in foerageergebieden waar nodig worden bijgesteld.

Nader onderzoek om draagkrachtcijfers beter te onderbouwen is zeer gewenst

1 Inleiding

Het Beleidskader Faunabeheer (Ministerie van LNV) beoogt per 1 oktober 2004 80.000 foerageergebied te reserveren voor de opvang van ganzen en smienten. De maatregel is bedoeld om de schadeproblemen die ontstaan door de sterk groeiende ganzenpopulaties, te beperken. Buiten de foerageergebieden zullen ganzen en smienten dan ook met harde hand, desnoods ondersteund door afschot, verjaagd worden, omdat de grondgebruikers anders geen recht meer hebben op schadevergoeding.

Bij de aanwijzing van de foerageergebieden is in principe rekening gehouden met Vogelrichtlijngebieden die voor de op te vangen (resp. te verjagen) soorten zijn aangewezen. Het kan zijn dat het hele vogelrichtlijngebied, of een deel daarvan, als foerageergebied wordt aangewezen en dat de hier voorkomende ganzen en smienten hier voldoende ruimte en voedsel vinden om te kunnen overwinteren. Het kan ook zijn dat binnen het vogelrichtlijngebied zelf geen foerageergebied wordt aangewezen, maar dat er foerageergebieden in de buurt zijn voorzien, die door de ganzen en smienten van het vogelrichtlijngebied benut kunnen worden. Het is ook mogelijk dat het vogelrichtlijngebied alleen een slaappleatsfunctie heeft voor de bedoelde soorten. In dat geval zijn de vogels geheel aangewezen op foerageergebieden in de buurt.

In dit rapport wordt voor alle vogelrichtlijngebieden nagegaan of er voldoende foerageergebied is aangewezen, ofwel in het vogelrichtlijngebied zelf, dan wel in de buurt, binnen redelijke afstand. Is dat niet het geval, dan zou zich de situatie kunnen voordoen dat verjaging buiten de foerageergebieden ertoe leidt dat minder ganzen van het vogelrichtlijngebied gebruik kunnen maken dan was bedoeld bij de aanwijzing ervan.

2 **Uitgangspunten en beperkingen**

In dit rapport wordt niet ingegaan op de vraag of de hoeveelheid aangewezen foerageergebied voldoende is om de beoogde opvang te realiseren. Deze vragen worden behandeld door Ebbinge en van der Gref-van Rossum (2004) en Voslamber & van Winden (2004).

Er is alleen gekeken naar foerageergebieden in relatie tot het functioneren van nabijgelegen vogelrichtlijngebieden. Voor de bepaling van de afstand tussen gebieden is uitgegaan van de afstand tussen de geografische middelpunten van die gebieden.

Er is alleen een beoordeling gemaakt voor de soorten die in het opvangbeleid een rol hebben gespeeld. Het gaat hier om de drie “primaire beleidskadersoorten” grauwe gans, kolgans en smient, en de twee “mengsoorten” kleine rietgans en brandgans

De selectie van vogelrichtlijngebieden is gebaseerd op de in bijlage 1 gegeven tabel, waarbij de Vogelrichtlijngebieden zijn ingedeeld in vijf categorieën, naar geschiktheid als foerageergebied voor ganzen en smienten. Vogelrichtlijngebieden die niet zijn aangewezen of begrensd op grond van het voorkomen van de bovengenoemde vijf soorten, zijn buiten beschouwing gelaten.

De gebruikte telgegevens uit de SOVON database zijn ingedeeld volgens standaard telgebieden. De begrenzingen hiervan komen vaak niet overeen met begrenzingen van Vogelrichtlijngebieden en van de aan te wijzen foerageergebieden. Hiervoor kan slechts in beperkte mate gecorrigeerd worden. Dit leidt tot onnauwkeurigheid, zoals later in de discussie besproken zal worden.

Het is in het beperkte kader van deze opdracht niet mogelijk na te gaan welke graslandtypen in de aan te wijzen foerageergebieden voorkomen, waardoor in de draagkrachtschattingen ernstige fouten kunnen voorkomen. Dit zou op perceelsniveau uitgezocht moeten worden. De uitspraken over het al dan niet voldoende zijn van opvangcapaciteit moeten dan ook met de nodige marges bezien worden. De uitspraken zijn daardoor slechts indicatief. In die gevallen waar sprake is van twijfel zou deze analyse nog eens overgedaan moeten worden op perceelsniveau. Hier wordt verder op ingegaan in de discussie.

Voor de draagkracht van boerengrasland en natuurgrasland, en de regionale verschillen hierin, is uitgegaan van de draagkrachtcijfers zoals die zijn samengevat door Ebbinge & van der Gref-Van Rossum (2004). Deze zijn weergegeven in tabel 1. De verdeling van Nederland in Noord, Oost en West komt overeen met de bij de SOVON-tellingen gehanteerde indeling van Nederland.

Tabel 1. Draagkracht van grasland, uitgedrukt in kolgansdagen per hectare per jaar.

	noord	oost	zuid
boerengrasland	3524	2627	1730
natuurgrasland	600	600	600

Telgegevens voor Zeeland konden niet worden gebruikt, in verband met bindende afspraken tussen de Zeeuwse tellers en SOVON.

Bij de berekening van de oppervlakte foerageergebied is alleen het oppervlakte grasland gebruikt. In een aantal gevallen (bijvoorbeeld aan de oostkant van de Biesbosch) is akkerbouwgebied als opvang voorgesteld, hetgeen tot een onderschatting van de opvang kan leiden.

Het zijn voornamelijk voorlopige lijsten van gebieden, waar door sommige provincies nog in geschrappt moet worden. Voor Zuid-Holland is hierover al zekerheid, omdat hier met 20.800 ha grasland is gerekend, terwijl bekend is dat er waarschijnlijk slechts 10.400 ha zal worden toegewezen.

Er is alleen gekeken naar aantallen overwinterende ganzen en smienten. Overzomerende, ruiende en broedende Grauwe ganzen en Brandganzen zijn buiten beschouwing gelaten.

3 Materiaal en methoden

Voor de tellingen buiten Zeeland is gebruik gemaakt van de telgegevens die zijn opgeslagen in de SOVON database. De aantallen vogels zijn uitgedrukt in vogeldagen per seizoen. Hiertoe zijn alle maandgemiddelden binnen een seizoen bij elkaar opgeteld en vervolgens vermenigvuldigd met 30,4 (het gemiddelde aantal dagen per maand). Ten slotte zijn deze seizoens aantallen gemiddeld over vijf opeenvolgende seizoenen, van 1998/99 t/m 2002/03.

Voor Kolgans en Kleine Rietgans zijn tellingen gebruikt van oktober t/m maart, voor de Grauwe Gans van september t/m maart, voor de Brandgans van oktober t/m april.

Voor Zeeland konden alleen gepubliceerde totalen gebruikt worden. Er is voor de ganzen gebruik gemaakt van de maandgemiddelden over het seizoen 2001/2002 (Van Roomen et al. 2003), waarbij weer de maantotalen bij elkaar zijn opgeteld en vermenigvuldigd met 30,4. Voor de smient zijn geen maandelijkse gegevens gepubliceerd, dus is een schatting gemaakt op grond van het aantal tijdens de midwintertelling, door uit te gaan van de gemiddelde verhouding tussen het midwinteraantal en het aantal vogeldagen bij de ganzen uit dat zelfde seizoen.

Alle vogeldagen van de verschillende soorten zijn geconverteerd in kolgansdagen en bij elkaar opgeteld tot één getal per telgebied. De conversiefactoren voor de verschillende soorten zijn weergegeven in tabel 2 (Ebbinge & van der Gref van Rossum 2004). Voor de berekeningen zijn alleen de kolgansdagen opgeteld voor de beleidskaderssoorten (Kolgans, Grauwe gans, Smient, Kleine rietgans en Brandgans). De conversiefactoren voor de andere ganzensoorten zijn wel in tabel 2 opgenomen, omdat zij in de discussie aan de orde komen.

Tabel 2. Conversiefactoren die gebruikt zijn om vogeldagen van ganzen en smienten te standaardiseren als "kolgansdagen".

Kolgans	1,0000
Grauwe gans	1,2681
Toendrarietgans	1,1108
Taigarietgans	1,2167
Kleine rietgans	1,059
Brandgans	0,7625
Rotgans	0,6578
Smient	0,4503

Voor de eigenschappen van de Vogelrichtlijngebieden is uitgegaan van de gegevens zoals die bekend zijn bij het Ministerie van LNV en zoals zij door LNV zijn samengevat in bijlage 1. Bijlage 1 is voor dit doel door LNV samengesteld en ons ter beschikking gesteld. In deze tabel is ook te zien welke soorten een rol hebben gespeeld bij de aanwijzing en begrenzing van de Vogelrichtlijngebieden, hetzij als kwalificerende soort, hetzij als begrenzingssoort.

Voor de ligging van de geprojecteerde foerageergebieden is uitgegaan van kaartmateriaal dat door de provincies aan LNV ter beschikking is gesteld. Alleen in het geval van Friesland werden kaarten digitaal verkregen als zogenaamde shape-files, waarmee met behulp van GIS-software berekeningen gedaan konden worden, voor het bepalen van de mate van overlapping met telgebieden van SOVON. Voor de andere provincies werd deze mate van overlap globaal geschat (visueel).

Bij de toewijzing van telgebieden aan foerageergebieden werden de telgebieden onderverdeeld in drie categorieën: bij de eerste categorie overlapte het telgebied (nagenoeg) geheel met het foerageergebied en werden de getelde aantallen voor 100% aan het foerageergebied toegerekend. In de tweede categorie was er gedeeltelijke overlap. In die gevallen werd uitgegaan van een gemiddelde overlap van 50% en werd de helft van de getelde aantallen aan het foerageergebied toegerekend. In de derde categorie was slechts een fractie van het telgebied aangewezen; deze gebieden tellen voor 25% mee. Op deze wijze werd een globale schatting verkregen van de aantallen vogeldagen die op dit moment daadwerkelijk worden besteed in de aan te wijzen foerageergebieden.

Vervolgens is gekeken hoe de telgebieden zich ruimtelijk verhouden tot de Vogelrichtlijngebieden. Daarbij is uitgegaan van een straal van 10 km, waarbinnen de ganzen die bij een bepaald Vogelrichtlijngebied “behoren” gebruik maken van telgebieden. Voor de bepaling van de afstand tussen gebieden is gebruik gemaakt van het geografisch middelpunt van de gebieden. Waar een telgebied precies tussen twee Vogelrichtlijngebieden ligt, kan dit leiden tot eenzijdige keuzes. Daarom is achteraf altijd een visuele controle op het kaartbeeld nodig. Dit speelt bijvoorbeeld bij het foerageergebied tussen het Naardermeer en het Oostelijk Vechtplassengebied, en bij het gebied tussen de Morra en de Fluessen.

Van de foerageergebieden buiten Friesland zijn geen oppervlaktes ter beschikking gesteld. Hiervoor zijn oppervlakteschattingen gebruikt van de corresponderende hele of halve telgebieden, waarvan wel oppervlaktes in de SOVON database zitten, eventueel aangevuld met een correctie op grond van visuele inspectie van het kaartbeeld. Voor Friesland konden oppervlaktes uit de shape-files worden berekend. Door de oppervlaktes te vermenigvuldigen met de draagkrachten zoals weergegeven in tabel 1, kon voor elk foerageergebied een schatting worden gemaakt van de opvangcapaciteit.

In een aantal gevallen was binnen het Vogelrichtlijngebied grasland aanwezig dat eigendom is van NB-organisaties, maar dat toch niet was opgenomen in de foerageergebieden. In dergelijke gevallen werd aangenomen dat de ganzen daar wel getolereerd zullen worden. Voor de opvangcapaciteit van dergelijke gebieden is uitgegaan van de lage draagkracht voor natuurgrasland van 600 kolgansdagen per ha per jaar (tabel 1).

In die gevallen waar boerengrasland binnen Vogelrichtlijngebieden niet is opgenomen in de foerageergebieden is ervan uitgegaan dat de ganzen daar wel verjaagd zullen worden, ondanks het feit dat dit binnen het Vogelrichtlijngebied

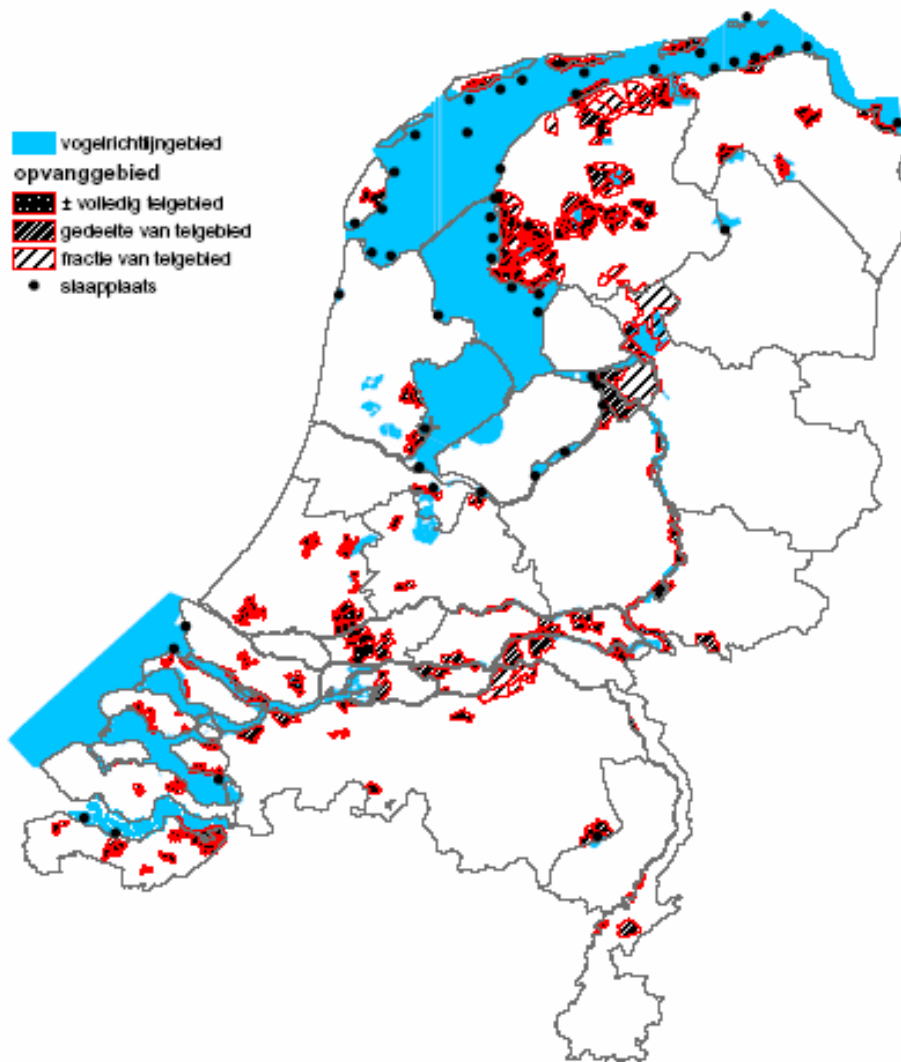
gebeurt. In hoeverre dit te rijmen is met Brusselse regelgeving wordt in dit rapport niet bediscussieerd.

Ten slotte is gekeken in hoeverre de capaciteit van de foerageergebieden voldoende is voor de opvang van ganzen en smienten van de bijbehorende (binnen 10 km gelegen) Vogelrichtlijngebieden. Is deze opvang duidelijk onvoldoende, dan is dit in de tekst aangeduid door het woord “onvoldoende” vet weer te geven.

In een aantal gevallen komt het voor dat de opvang voldoende is als strikt gekeken wordt naar de ganzen van het Vogelrichtlijngebied zelf, maar onvoldoende als rekening gehouden wordt met concurrentie door ganzen en smienten van andere gebieden binnen diezelfde straal. In die gevallen is het woord “onvoldoende” in de tekst niet vet weergegeven, en is in plaats van de term “onvoldoende”, de term “mogelijk onvoldoende” gebruikt, omdat het al dan niet onvoldoende zijn van de opvang dan ter discussie gesteld kan worden, afhankelijk van de beoordelingscriteria. Hier wordt in de discussie verder op ingegaan.

4 Resultaten

De ligging van de Vogelrichtlijngebieden, de foerageergebieden, de slaappleatsen en de mate van overlap tussen de foerageergebieden en de gebruikte telgebieden zijn op kaart weergegeven in figuur 1.

Figuur 1. Ligging van de foerageergebieden ten opzichte van Vogelrichtlijngebieden en slaappleatsen

In het onderstaande worden de Vogelrichtlijngebieden besproken in de volgorde waarin ze zijn weergegeven in bijlage 1. Hierin zijn ze ingedeeld in vijf categorieën, naar vermeende geschiktheid als foerageergebied. De eerste categorie geldt Vogelrichtlijngebieden die “redelijke” foerageermogelijkheden bieden, dat wil zeggen

dat naar oordeel van LNV meer dan 25% van de voedselbehoefte van de ganzen en smienten gedekt wordt.

De tweede categorie betreft gebieden met “matige” foerageermogelijkheden, dat wil zeggen dat naar schatting 5-25% van de behoefte gedekt wordt. De derde categorie betreft Vogelrichtlijngebieden waar foerageermogelijkheden nagenoeg ontbreken (minder dan 5%) en de vierde betreft Vogelrichtlijngebieden die alleen maar als slaappleaats zijn aangewezen en waar de vogels dus buiten het gebied moeten foerageren.

De vijfde categorie in bijlage 1 betreft Vogelrichtlijngebieden die niet zijn aangewezen of begrensd op grond van het voorkomen van ganzen en/of smienten. Deze categorie wordt in dit rapport in zijn geheel buiten beschouwing gelaten. Dit betreft de gebieden Maasduinen (13), Meinweggebied (20), Weerribben (27), Zouweboezem (28), Zwin (30), Drents-Friese Woud (31), Waddeneilanden, Noordzeekustzone, Breebaart (39), Arkemheen (53), Sallandse Heuvelrug (58), Veluwe (59), Voornes Duin (71), Brabantse Wal (75), Leenderbos en Grote Heide (76) en Weerter- en Budelerbergen (77). De nummers tussen haakjes volgen de nummering waaronder de Vogelrichtlijngebieden bij LNV bekend zijn.

In categorie 4 (alleen slaappleaatsfunctie) zijn gebieden buiten beschouwing gelaten waar de beleidskadersoorten geen rol hebben gespeeld bij aanwijzing en/of begrenzing. De slaappleaatsfunctie betreft dan alleen toendra- en/of taigarietganzen. Het gaat hier om de gebieden Mariapeel en Deurnese Peel (5), Dwingelderveld (7) en Engbertsdijksvenen (9). Om dezelfde reden worden in categorie 3 de gebieden Bargerveen (2) en Kampina (14) buiten beschouwing gelaten.

Binnen elke categorie worden de Vogelrichtlijngebieden besproken in de volgorde van de LNV-nummering (als in bijlage 1), waarbij soms vooruitgesprongen wordt als een gebied alleen gezien kan worden in samenhang met een ander gebied. De Zeeuwse gebieden worden overgeslagen omdat die niet per gebied besproken kunnen worden. Zeeland wordt als totaal als aparte categorie behandeld.

4.1 Vogelrichtlijngebieden met redelijke foerageermogelijkheden

De resultaten zijn samengevat in bijlage 2.

Deze eerste categorie omvat ca 80% van alle in Nederland doorgebrachte kolgansdagen.

Biesbosch (3)

In de Biesbosch worden 1,8 miljoen kolgansdagen doorgebracht. Binnen het Vogelrichtlijngebied is geen foerageergebied aangewezen. Binnen 10 km is capaciteit voor bijna 8 miljoen kolgansdagen, als aangenomen wordt dat alle foerageergebied uit agrarisch grasland bestaat. Dit zou voldoende zijn, ook als rekening wordt gehouden met concurrentie door 5-6 miljoen kolgansdagen die binnen 10 km rond de Biesbosch besteed worden.

Waal (15)

In het Vogelrichtlijngebied Waal wordt ca 3,5 miljoen kolgansdagen besteed. Het binnen het gebied als foerageergebied aangewezen deel heeft juist voldoende opvangcapaciteit (3,6 miljoen), als al het grasland in de foerageergebieden bestaat uit boerengrasland. Uit de kaart is niet op te maken of dit het geval is, maar het is niet waarschijnlijk, omdat hier veel natuurontwikkeling plaatsvindt. Naarmate een groter aandeel bestaat uit natuurgrasland, zal de opvang in meerdere mate onvoldoende zijn. In dat geval is er altijd nog voldoende uitwijkmogelijkheid naar foerageergebieden binnen 10 km, met een capaciteit van 14 miljoen en concurrentie van 7,5 miljoen.

Krammer-Volkerak (16)

Dit gebied is door LNV in categorie 1 ingedeeld, hoewel het nog geen 700 ha grasland bevat. Hiervan is 667 ha eigendom van NB-organisaties en heeft dus afhankelijk van het graslandtype een capaciteit van ca 0,4-1 miljoen kolgansdagen, terwijl er in het gebied ca 1,2 miljoen kolgansdagen besteed worden. Deze zijn dus grotendeels afhankelijk van gebieden in de omgeving. Binnen het gebied is geen foerageergebied aangewezen, maar de natuurgebieden zouden dus de helft of meer van de benodigde gansdagen kunnen opvangen. In de omgeving is 85 ha aangewezen, goed voor 0,1-0,2 miljoen gansdagen, dus voor het gebied Krammer-Volkerak is de totale geplande opvang **onvoldoende**. Binnen 10 km is ook nog sprake van concurrentie van ruim 2 miljoen kolgansdagen, door ganzen die buiten het Vogelrichtlijngebied blijven.

Lepelaarplassen (18) en Oostvaardersplassen (24)

Deze gebieden moeten in samenhang gezien worden. Er worden ca 2 miljoen kolgansdagen besteed. Inclusief gebieden binnen 10 km is dat ca 2,3 miljoen. De foerageergebieden in de Flevopolders zijn nog niet gedefinieerd, maar waarschijnlijk is ca 1000 ha nabij de Oostvaardersplassen voorzien. Als dit boerenlandkwaliteit heeft, is dit goed voor ca 2,6 miljoen kolgansdagen, dus dat zou voldoende zijn. Maar als het hier voornamelijk gaat om het grasland binnen de Oostvaardersplassen, dus natuurgrasland met ook nog eens een hoge graasdruk door edelherten, koeien en paarden, is de opvang waarschijnlijk onvoldoende.

Markiezaatsmeer (19)

In en rond het Markiezaatsmeer is geen ganzenopvang voorzien. Hoewel het hier niet om zeer grote aantallen gaat (ca 500,000 kolgansdagen), is de opvang hier dus **onvoldoende** (afwezig!).

Waddenzee (26)

In en rond de Waddenzee worden ca 20 miljoen kolgansdagen besteed, waarvan het overgrote deel (ca 75%) binnen het Vogelrichtlijngebied. In het Vogelrichtlijngebied is ca 3700 ha foerageergebied geprojecteerd, daarbuiten binnen 10 km ca 8600 ha. Dit laatste heeft als het om boerengrasland gaat al een capaciteit van ca 30 miljoen, dus hier zou in principe ruim voldoende opvang zijn. Binnen de Waddenzee is opvang voorzien van 2-13 miljoen kolgansdagen, afhankelijk van graslandtype.

Groote Wielen (33)

In het gebied worden 0,7 miljoen kolgansdagen besteed. In het gebied is geen opvang voorzien, maar binnen 10 km is ruimte voor ca 7 miljoen kolgansdagen. Dit is ruim voldoende, ook als rekening gehouden wordt met concurrentie van nog eens 1,8 miljoen kolgansdagen (totaal 2,5 miljoen) uit deze omgeving.

Lauwersmeer (34)

In het gebied worden ca 1,5 miljoen kolgansdagen besteed, met de omgeving erbij bijna 7 miljoen. In het gebied is opvang voorzien van 0,4-2,6 miljoen, daarbuiten, binnen 10 km, is indien het om boerenland gaat, opvang voor ca 10 miljoen. Dat zou dan voldoende zijn.

Leekstermeergebied (35)

In het gebied worden ca 0,6 miljoen kolgansdagen besteed, in de omgeving ca 1,7 miljoen. Aan de Groningse zijde is opvang gepland met een capaciteit van ca 10 miljoen, als het allemaal om kwalitatief goed boerengrasland gaat. Dat is ruim voldoende. Aan de Drentse zijde is nog eens 600 ha voorzien binnen het Vogelrichtlijngebied. Aangenomen dat dit voornamelijk om natuurgrasland zal gaan, is dit goed voor opvang van 36,000 kolgansdagen. Dit is het enige foerageergebied dat door de Provincie Drenthe zal worden aangewezen.

Sneekmeer, Goëngarijsterpoelen en Terkaplesterpoelen (37)

In het gebied worden 1,4 miljoen kolgansdagen besteed, in de omgeving ruim 5 miljoen. Binnen het gebied is nauwelijks opvang voorzien, maar in de omgeving is ruimte gepland die 14 miljoen kolgansdagen zou kunnen bergen. Dat is dus ruim voldoende.

Van Oordt's Mersken e.o. (38)

In het gebied worden ca 3,4 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving is dat ca 3,7 miljoen. Opvang binnen 10 km is goed voor 5,4 miljoen, als dit allemaal boerengrasland zou betreffen. Het grasland binnen het gebied is echter ook aangewezen en omvat natuurgrasland. De werkelijke opvang zal dus lager zijn dan 5,4 miljoen, maar kan globaal als voldoende worden aangemerkt.

Zuidlaardermeergebied (41)

In het gebied worden 0,8 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 1,7 miljoen. Binnen 10 km is opvang voor 4,5 miljoen als alles boerengrasland zou zijn. Waarschijnlijk is ongeveer de helft natuurgrasland (ca 600 van de ca 1200 ha), waardoor de werkelijke opvang eerder in de buurt van de 3 miljoen zal liggen. Dat is dus als voldoende aan te merken.

Eilandspolder (43), Ilperveld, Varkensland en Twiske (46), Wormer en Jisperveld (52) Deze gebieden moeten in onderlinge samenhang bekeken worden. Samen bergen zij ca 3 miljoen kolgansdagen. Inclusief omgeving wordt dat bijna 7 miljoen. In en nabij deze gebieden is in het geheel geen opvang voorzien. De dichtstbijzijnde foerageergebieden liggen nabij het IJmeer. Een deel van de hiermee corresponderende telgebieden kan nog aan de bovengenoemde Vogelrichtlijn-

gebieden toegerekend worden, met een totale opvangcapaciteit van bijna 2 miljoen kolgansdagen. Dit is dus **onvoldoende**, ook als alleen gekeken wordt naar de 3 miljoen kolgansdagen van het Vogelrichtlijngebied zelf.

Oostelijke Vechtplassen (49), Naardermeer, (21, categorie 4)

Deze gebieden moeten in onderlinge samenhang bekeken worden, omdat de tussenliggende met foerageergebied corresponderende telgebieden aan beide Vogelrichtlijngebieden grenzen, maar toevallig door de ligging van hun zwaartepunten alle aan de Oostelijke Vechtplassen worden toegerekend. Het gaat hier in totaal om ca 1,2 miljoen kolgansdagen, inclusief omgeving 3,3 miljoen. Opvang tussen de gebieden is goed voor bijna 2 miljoen; dat zou dus voldoende zijn voor alleen de ganzen van Oostelijke Vechtplassen en Naardermeer, maar als concurrentie door de overige aanwezige ganzen in rekening wordt gebracht, is de opvang mogelijk onvoldoende. Hierbij is dan uitgegaan van optimaal te benutten boerenland. Op het kaartje van de provincie is echter aangegeven dat 420 ha verstoord grasland is en 225 ha zwaar verstoord. De opvang kan dan veel lager uitvallen en onvoldoende zijn.

De Wieden (54)

In de Wieden worden 0,7 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 2 miljoen. Aan opvang in de omgeving is capaciteit voor ruim 8 miljoen, dus ook als hier nog een groot aandeel natuurgrasland bij is, is dit ruim voldoende, als geen rekening wordt gehouden met andere Vogelrichtlijngebieden in de nabijheid. In werkelijkheid is de situatie ingewikkelder. Als we de Wieden bekijken in samenhang met het Zwarte Water (60) en het Zwarte Meer (29) krijgen we het volgende beeld: Bij de Wieden wordt ca 1500 ha grasland aangewezen, maar dit ligt aan de zuidkant tegen het Zwarte Water (60) en het Zwarte Meer (29) aan. Het Zwarte Meer krijgt aan de zuidrand een strook foerageergebied aangewezen, maar door de ligging van het zwaartepunt zijn de hierbij passende telgebieden aan de IJssel (56) toegerekend. Een herberekening levert het volgende op: Overijssel krijgt waarschijnlijk ca 3200 ha toegewezen. Hiervan ligt 500 ha bij het Vossemeer, dus voor Wieden, Zwarte Meer en Zwarte Water blijft 2700 ha over, goed voor minimaal 1,6 en maximaal 7 miljoen kolgansdagen, afhankelijk van graslandtype. Het aantal bestede kolgansdagen binnen deze drie gebieden samen is 2,2 miljoen, en binnen 10 km is dit 5,5 miljoen. Opvang voor de ganzen van de drie gebieden zelf is dus voldoende, maar als de ganzen binnen 10 km worden meegerekend, mag het aandeel natuurgrasland in de foerageergebieden niet hoger zijn 25%.

Gelderse Poort (55)

De Gelderse Poort is goed voor 5,7 miljoen kolgansdagen. Inclusief de omgeving is dit 7,2 miljoen. Binnen 10 km is ruimte voor 6,2 miljoen kolgansdagen, als het om grasland gaat van de kwaliteit van boerengrasland; dit is dus aan de krappe kant. Ruim een derde van het nabijgelegen foerageergebied ligt binnen het Vogelrichtlijngebied, dus als daar veel natuurgrasland bij is, is de capaciteit in principe onvoldoende. Indien dit gebied in samenhang met de Waal (15) wordt gezien, is daar echter voldoende extra opvangcapaciteit om dit tekort te compenseren, mits zich hiervan voldoende op korte afstand bevindt.

IJssel (56)

De IJssel herbergt 8 miljoen kolgansdagen, inclusief omgeving 12 miljoen. Binnen 10 km is plaats voor 25 miljoen kolgansdagen. Dit is ruim voldoende, ook als het aandeel van het foerageergebied dat binnen het Vogelrichtlijngebied valt (ca 20%) voornamelijk uit natuurgrasland bestaat. Op deze getallen kan een correctie worden toegepast, waarbij 1,5 miljoen kolgansdagen aan het Zwarte Meer (29) wordt toegerekend (zie uitleg onder de Wieden) en de opvang binnen 10 km wordt verminderd tot 18,8 miljoen kolgansdagen omdat de rest aan het Zwarte Meer wordt toegekend. Ook dan is de opvang voldoende.

Neder-Rijn (57)

In het Neder-Rijngebied worden 1,6 miljoen kolgansdagen besteed. Inclusief omgeving is dat bijna 3 miljoen. Binnen 10 km is opvangcapaciteit voor 5,8 miljoen kolgansdagen, dus dat is ruim voldoende.

Zwarte Water en Overijsselse Vecht (60)

In het gebied worden 0,8 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 0,9 miljoen. Opvang in de omgeving zou goed zijn voor 2,3 miljoen als al het foerageergebied zou bestaan uit boerenland. De helft hiervan is echter gelegen binnen het Vogelrichtlijngebied en zou dus voor een groot deel uit natuurgrasland kunnen bestaan. Als binnen het Vogelrichtlijngebied sprake is van alleen natuurgrasland, moet de capaciteit verminderd worden met 1,7 miljoen. Er blijft dan 0,6 miljoen over, wat in dat geval onvoldoende zou zijn. Dit grasland is echter nauwelijks in eigendom bij NB-organisaties, dus dit kan meevallen. Of er in dit geval voldoende opvangcapaciteit is, hangt dus af van de verhouding tussen boerengrasland en natuurgrasland binnen de foerageergebieden. De opvang hier moet in samenhang gezien worden met de Wieden (54) en het Zwarte Meer (29), zie uitleg onder de Wieden.

Grevelingen (65, alleen het Zuid-Hollandse deel)

In het Zuid-Hollandse deel van de Grevelingen worden 0,7 miljoen kolgansdagen doorgebracht, inclusief omgeving 1,8 miljoen. Aan ganzenopvang aan de Zuid-Hollandse kant is slechts enkele honderden hectares beschikbaar, met een opvangcapaciteit van ca 0,5 miljoen. Dat is dus **onvoldoende**, ook als geen rekening wordt gehouden met de extra 1,8 miljoen kolgansdagen uit de omgeving.

Haringvliet (66)

Het Haringvliet is goed voor 7 miljoen kolgansdagen, inclusief de omgeving ruim 10 miljoen. Opvang binnen 10 km biedt maximaal plaats aan 3,6 miljoen, dus ook als hier geen natuurgrasland bij is, is dit **onvoldoende**.

Oudeland van Strijen (68)

In het Oudeland van Strijen worden ruim 1 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 1,7 miljoen. Binnen 10 km is ruimte voor 1,6 miljoen als al het foerageergebied uit boerengrasland bestaat. Bijna de helft van het foerageergebied ligt echter binnen het Vogelrichtlijngebied en een aanzienlijk deel hiervan (240 ha) is eigendom van NB-organisaties. De werkelijke opvangcapaciteit ligt dus waarschijnlijk

in de orde van grootte van 1,3 miljoen, dat is mogelijk onvoldoende, als het effect van concurrentie van de ganzen van buiten het Vogelrichtlijngebied wordt meegerekend.

4.2 Vogelrichtlijngebieden met matige foerageermogelijkheden

De resultaten zijn samengevat in bijlage 3.

Alde Feanen (1)

In het gebied worden 1,8 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 3,1 miljoen. In het gebied is nauwelijks opvang voorzien, maar binnen 10 km is ruimte voor meer dan 6 miljoen kolgansdagen. Dit is dus ruim voldoende.

Nieuwkoopse Plassen (22)

In het gebied worden 0,4 miljoen kolgansdagen besteed, binnen een straal van 10 km 3,3 miljoen. Binnen het gebied is geen opvang voorzien, maar in de omgeving is ruimte voorzien voor 3,5 miljoen. Als dit boerengrasland is, is de opvang dus net voldoende, maar afhankelijk van het aandeel natuurgrasland zou een tekort kunnen bestaan.

Fluessen/Vogelhoek/Morra (32)

In het gebied worden 0,8 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 8 miljoen. Opvang binnen het gebied is met ca 100 ha ontoereikend, maar binnen 10 km is in de foerageergebieden ruimte voor 12 miljoen kolgansdagen. Of dit voldoende is, hangt af van het aandeel natuurgrasland in de foerageergebieden.

Witte en Zwarte Brekken (40)

Binnen het gebied worden relatief weinig kolgansdagen besteed (ca 0,1 miljoen), maar binnen 10 km is dat ca 2 miljoen. Opvang in de omgeving is goed voor 3,8 miljoen, dus dat is voldoende, ook als een flink aandeel bestaat uit natuurgrasland.

Boezems Kinderdijk (61)

In het gebied worden 0,2 miljoen kolgansdagen doorgebracht. De omgeving is niet van belang voor ganzen. Noch binnen het gebied, noch in de omgeving (binnen 10 km) is foerageergebied aangewezen. De opvang is hier dus **onvoldoende** (afwezig).

Broekvelden/Vettenbroek (62)

In het gebied worden 1,4 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 3,6 miljoen. In het gebied is een paarhonderd ha foerageergebied voorzien, goed voor 0,3-0,8 miljoen kolgansdagen. Binnen 10 km is ruimte voor 2,8 miljoen, dus dat is voldoende voor de vogels van het Vogelrichtlijngebied, maar mogelijk onvoldoende als rekening wordt gehouden met concurrentie van de andere ganzen vooral als in aanmerking wordt genomen dat een deel van het foerageergebied (51 ha) uit natuurgrasland bestaat.

De Wilck (63)

In het gebied worden 0,3 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 2,5 miljoen. Opvang binnen het gebied kan hoogstens 10% van de 0,3 miljoen binnen het gebied opvangen, de ganzen moeten dus uitwijken naar de omgeving. Hier is opvang voorzien voor maximaal 1,9 miljoen. Indien rekening wordt gehouden met concurrentie van 2,5 miljoen, is dit mogelijk onvoldoende.

Donkse Laagten (64)

In het gebied worden 0,3 miljoen kolgansdagen doorgebracht, inclusief de omgeving is dat 3,8 miljoen. Binnen het gebied is slechts een geringe opvang voorzien, maar binnen 10 km is capaciteit voor 11 miljoen kolgansdagen, indien het om boerenland zou gaan. Dit is dus ruim voldoende, ook als de capaciteit in werkelijkheid lager uitvalt als het foerageergebied veel natuurgrasland omvat.

Hollands Diep (67)

In het gebied worden 1 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving 2,7 miljoen. De voorziene opvang is geschikt voor maximaal 0,8 miljoen, dus dat is **onvoldoende**.

4.3 Vogelrichtlijngebieden met geringe foerageermogelijkheden

De resultaten zijn samengevat in bijlage 3.

Deelen (4)

In het gebied worden 0,6 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 5,5 miljoen. In het gebied is vrijwel geen opvang voorzien, maar binnen 10 km is capaciteit voor 6,4 miljoen, als alles uit boerenkwaliteit grasland zou bestaan. Het hangt dus af van het aandeel natuurgrasland, of de opvang voor de Deelen als voldoende beoordeeld kan worden.

Fochteloërveen (10)

In het gebied worden 0,1 miljoen kolgansdagen besteed (riet ganzen niet meegerekend), binnen 10 km ca 0,2 miljoen. Noch binnen het gebied, noch in de omgeving is ganzenfoerageergebied voorzien. Dit is dus **onvoldoende** (afwezig!).

Gooimeer (11)

Het gaat hier om relatief weinig kolgansdagen (minder dan 0,1 miljoen), maar hiervoor is geen nabijgelegen foerageergebied beschikbaar. Opvang is hier dus **onvoldoende**.

Kwade Hoek (17)

Binnen het gebied worden 0,2 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 0,7 miljoen. Binnen 10 km is opvang goed voor maximaal 0,5 miljoen (minder als er natuurgrasland bij betrokken is). Dat zou dus voldoende zijn voor de ganzen van de Kwade Hoek, maar omdat de Kwade Hoek als slaappleats fungeert, moet rekening

gehouden worden met de andere ganzen uit de omgeving. De opvang is dan **onvoldoende**.

Zwarte Meer (29)

Zie ook uitleg onder de Wieden. Op het Zwarte Meer worden 0,9 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km is dat 1 miljoen. Of hier opvang voor zal zijn, is nog niet bekend. In Flevoland is het voornemen ca 600 ha foerageergebied aan te wijzen in de Noordoostpolder. Dit zou goed zijn voor 1,6 miljoen kolgansdagen. Als het aan te wijzen gebied voldoende dicht bij het Zwarte Meer komt te liggen, zou dit genoeg zijn voor de opvang van de ganzen van het Zwarte Meer en omgeving.

IJmeer (44)

Op het IJmeer worden 0,5 miljoen kolgansdagen besteed, binnen 10 km 3,4 miljoen. Omdat het IJmeer een slaappleats is, moet naar dit laatste cijfer gekeken worden. Opvang binnen deze omgeving is goed voor maximaal 2,2 miljoen, dat is **onvoldoende**.

IJsselmeer (45) en Markermeer (48)

Deze gebieden moeten in samenhang gezien worden omdat bij de toedeling van de opvanggebieden geen gebied is toegerekend aan het Markermeer, maar wel aangrenzend aan het IJsselmeer. IJsselmeer en Markermeer herbergen 4,7 miljoen kolgansdagen, binnen 10 km is dat 16 miljoen. Foerageergebieden in de omgeving zijn goed voor 22 miljoen kolgansdagen, als gerekend wordt met boerengraslandkwaliteit. Dat is dus voldoende, mits het aandeel natuurgrasland niet groot is. Bij de IJsselmeerkust gaat het ook om slaappleatsen, waarbij de opvang weliswaar in zijn totaliteit voldoende is, maar opgemerkt dient te worden dat voor de slaappleats bij Wervershoof geen bijbehorend foerageergebied is aangewezen.

Zoommeer (74)

In het Zoommeer worden 0,5 miljoen kolgansdagen besteed, inclusief omgeving is dat 0,7 miljoen. Hiervoor is nagenoeg geen opvang voorzien (ca 40 ha, goed voor 10% hiervan). Opvang is hier dus **onvoldoende**.

4.4 Vogelrichtlijngebieden met alleen een slaappleatsfunctie

De resultaten zijn samengevat in bijlage 3.

De aantallen kolgansdagen die binnen deze gebieden zijn vastgesteld, zijn weinig relevant, omdat die een zeer incompleet beeld geven van de aantallen ganzen die van het gebied gebruik maken. Slaappleatsstellingen konden voor deze opdracht niet beschikbaar worden gemaakt, zo zij al voorhanden zouden zijn. Voor de aantallen ganzen die in deze gebieden slapen is uitgegaan van de aantallen die geteld zijn binnen een straal van 10 km rondom de slaappleats

Zwanenwater (6)

Rond het Zwanenwater worden 0,6 miljoen kolgansdagen besteed. Binnen een straal van 10 km is geen foerageergebied voorzien. De opvang is hier dus **onvoldoende** (afwezig!).

Eemmeer (8)

Rond het Eemmeer worden 1,4 miljoen kolgansdagen besteed. Het foerageergebied in de nabijgelegen Eempolders heeft een capaciteit van 2 miljoen kolgansdagen, dat is dus voldoende, tenzij er veel natuurgrasland bij is.

Grote Peel (12)

Rond het gebied worden 0,3 miljoen kolgansdagen besteed. Opvang binnen 10 km heeft een capaciteit van 2 miljoen, dat is dus ruim voldoende.

Naardermeer (21)

Zie Oostelijke vechtplassen (49, categorie 1, paragraaf 4.1).

Oudegaasterbrekken e.o. (36)

Rond het gebied worden 7 miljoen kolgansdagen besteed. Foerageergebieden in de omgeving hebben een capaciteit van maximaal 13 miljoen, dat is dus ruim voldoende.

Drontermeer (42)

Rond het Drontermeer worden 0,4 miljoen kolgansdagen besteed. Foerageergebied in de nabijheid heeft een maximale capaciteit van ruim 2 miljoen, dat is dus ruim voldoende.

Ketelmeer en Vossemeer (47), Veluwemeer (50) en Wolderwijd en Nulder- nauw (51)

Rondom deze drie gebieden worden in totaal ca 1,3 miljoen kolgansdagen besteed. Hoeveel hiervan kan worden opgevangen in foerageergebieden hangt af van de aanwijzing in Flevoland, die nog niet bekend is. Aan de Gelderse zijde is alleen bij het Vossemeer een opvanggebied gepland. In principe is in Oostelijk Flevoland 600 ha voorzien, goed voor maximaal 1,6 miljoen kolgansdagen. Als deze 600 ha geheel binnen het bereik komt te liggen van de drie onderhavige gebieden, is de opvang voldoende.

Voordelta (70)

Nabij de Voordelta worden 0,6 miljoen kolgansdagen besteed. Het gaat hierbij voornamelijk om de slaappleats op de Westplaat. Hiervoor is in de nabije omgeving in het geheel geen opvang voorzien. Opvang is hier dus **onvoldoende** (afwezig!).

4.5 Zeeland

In het seizoen 2001/2002 zijn in Zeeland door de ganzen binnen de beleidskaderssoorten 16,7 miljoen kolgansdagen besteed. Om het aantal kolgansdagen voor de smient te schatten is de verhouding bepaald tussen het aantal

niet-geconverteerde vogeldagen voor de gezamenlijke ganzen over het hele seizoen en alleen voor de midwintertelling. Volgens deze zelfde verhouding is het aantal smientendagen voor het hele seizoen geschat en vervolgens geconverteerd tot kolgansdagen. Dit levert een schatting op van 5,5 miljoen kolgansdagen. In totaal zijn in Zeeland dus naar schatting 22 miljoen kolgansdagen besteed. Het is niet bekend in hoeverre deze aantallen gebonden zijn aan de Zeeuwse Vogelrichtlijngebieden. De voorgestelde foerageergebieden die binnen 10 km van de Zeeuwse Vogelrichtlijngebieden liggen, hebben een gezamenlijke opvangcapaciteit van 12 miljoen kolgansdagen. Als meer dan de helft van de Zeeuwse ganzen en smienten gebruik maakt van de Vogelrichtlijngebieden, wat aannemelijk is, moet met de nodige slagen om de arm de opvang in Zeeland (in relatie tot de Vogelrichtlijngebieden) als **onvoldoende** worden aangemerkt.

5 Discussie

5.1 Beoordeling per provincie

Friesland telt 12 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskaderssoorten, die geheel of gedeeltelijk op Fries grondgebied liggen. Dit zijn: Categorie 1: Waddenzee (26), Groote Wielen (33), Lauwersmeer (34), Sneekermeer, Goëngarijsterpoelen en Terkaplesterpoelen (37), Van Oordt's Mersken e.o. (38); categorie 2: Alde Feanen (1), Fluessen/Vogelhoek/Morra (32), Witte en Zwarte Brekken en Oudhof (40); categorie 3: Deelen (4), Fochteloërveen (10), IJsselmeer (45); categorie 4: Oudegaasterbrekken e.o. (36).

De foerageergebieden sluiten over het algemeen goed aan bij de Vogelrichtlijngebieden en bieden voldoende opvang, met uitzondering van het Fochteloërveen, waar in het geheel geen opvang voorzien is. In de overige gebieden lijkt de opvang ruim te zijn, maar hier moet de kanttekening bij gemaakt worden dat de draagkrachtschatting voor Noord-Nederland mogelijk aan de optimistische kant is (Ebbinghe & van der Grefte-Van Rossum 2004), waardoor de werkelijke opvangcapaciteit in de praktijk lager uit kan vallen.

Groningen telt 4 vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskaderssoorten, die alle provinciegrensoverschrijdend zijn: Categorie 1: Waddenzee (26), Lauwersmeer (34), Leekstermeergebied (35), Zuidlaardermeergebied (41). Rond al deze gebieden is de opvang voldoende

Drente heeft 3 grensoverschrijdende vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskaderssoorten:

Categorie 1: Leekstermeergebied (35), Zuidlaardermeergebied (41); categorie 3: Fochteloërveen (10). Hiervan neemt Drente alleen een deel van de opvang rond het Leekstermeer voor zijn rekening. Deze opvang is voldoende. Het Zuidlaardermeer wordt aan Groningen overgelaten. Ook hier is de opvang voldoende. Het Fochteloërveen (gedeeld met Friesland) valt tussen de wal en het schip. Noch Friesland, noch Drente voorziet hier in opvang.

Overijssel telt 6 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskaderssoorten, geheel of gedeeltelijk op Overijssels grondgebied:

Categorie 1: de Wieden (54), IJssel (56), Zwarte Water en Overijsselse Vecht (60); categorie 3: Zwarte Meer (29); categorie 4: Drontermeer (42), Ketelmeer en Vossemeer (47).

Of de opvang in Overijssel voldoende is hangt er vanaf waar Flevoland de 600 gepland foerageergebied in de Noordoostpolder gaat neerleggen en waar dat het geval zal zijn met de 600 ha die voor Oostelijk Flevoland is voorzien. Deze situatie geldt voor Zwarte Meer, Drontermeer, en Ketelmeer en Vossemeer. In de overige Overijsselse gebieden is de opvang voldoende, mits het aandeel natuurgrasland in de foerageergebieden de 25% niet te boven gaat.

Flevoland telt 12 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten, veelal gedeeld met buurprovincies:

Categorie 1: Lepelaarsplassen (18), Oostvaardersplassen (24), De Wieden (54); categorie 3: Zwarte Meer (29), IJmeer (44), IJsselmeer (45), Markermeer (48); categorie 4: Eemmeer (8), Drontermeer (42), Ketelmeer en Vossemeer (47), Veluwemeer (50), Wolderwijd en Nuldernauw (51).

Alleen voor het IJmeer geldt dat nu al duidelijk is dat de opvang onvoldoende is. Voor het IJsselmeer en het Eemmeer geldt dat opvang voldoende is maar door andere provincies geregeld wordt. Voor de overige gebieden geldt dat opvang in principe voldoende kan zijn, mist de nog aan te wijzen gebieden in de Flevopolders voldoende dicht bij de randmeren gepositioneerd worden.

Gelderland telt 7 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten, langs de Grote Rivieren en in de randmeren.

Categorie 1: Waal (15), Gelderse Poort (55), IJssel (56), Neder-Rijn (57); categorie 4: Drontermeer (42), Veluwemeer (50), Wolderwijd en Nuldernauw (51).

Voor de Vogelrichtlijngebieden in het rivierengebied is in principe voldoende opvang, alleen kan zich bij de Gelderse Poort een knelpunt voordoen. Voor de Gelderse Poort zelf is onvoldoende opvangcapaciteit, maar het aangrenzende gebied Waal kan extra opvang bieden, mits de ruimtelijke verdeling van ganzengebieden en foerageergebieden dit toelaat (de extra opvang moet niet te ver van de Gelderse Poort liggen en niet op de verkeerde plaatsen al helemaal vol zitten met ganzen van het gebied Waal).

Voor de randmeren geldt dat opvang afhankelijk is van de nog aan te wijzen foerageergebieden in Flevoland.

Utrecht telt 4 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten: Categorie 1: Oostelijke Vechtplassen (49), Neder-Rijn (57); categorie 2: Nieuwkoopse Plassen (22); categorie 4: Eemmeer (8).

In het Vechtplassengebied is de opvang mogelijk onvoldoende, als rekening wordt gehouden met concurrentie door andere ganzen die het foerageergebied ook gebruiken. Bij Nieuwkoop is de opvang voldoende, maar misschien aan de krappe kant. Voor Neder-Rijn en Eemmeer is de opvang voldoende.

Noord-Holland telt 12 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten:

Categorie 1: Waddenzee (26), Eilandspolder (43), Ilperveld, Varkensland en Twiske (46), Oostelijke Vechtplassen (49), Wormer en Jisperveld (52); categorie 3: Gooimeer (11), IJmeer (44), IJsselmeer (45), Markermeer (48); categorie 4: Zwanenwater (6), Eemmeer (8), Naardermeer (21).

In het Waddengebied is de opvang voldoende. In het IJsselmeergebied is de situatie verdeeld. Voor het IJsselmeer zelf en het Markermeer is in principe genoeg opvang beschikbaar, maar voor het Gooimeer en het IJmeer is de opvang onvoldoende. Voor Eemmeer is de opvang wel weer voldoende, maar er is onvoldoende overcapaciteit om ook de ganzen van het Gooimeer op te vangen.

In de laagveenpolders benoorden het Noordzeekanaal is de opvang onvoldoende: er is te weinig rekening gehouden met de gebieden Eilandspolder, Ilperveld,

Varkensland en Twiske, en het Wormer en Jisperveld. In het Vechtplassengebied (Oostelijke Vechtplassen en Naardermeer) is de opvang aan de krappe kant. Voor de ganzen die in het Zwanenwater slapen, ten slotte, is in het geheel geen opvang voorzien.

Zuid-Holland telt 13 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten:

Categorie 1: Biesbosch (3), Krammer-Volkerak (16), Grevelingen (65), Haringvliet (66), Oudeland van Strijen (68); categorie 2: Nieuwkoopse Plassen (22), Boezems Kinderdijk (61), Broekvelden/Vettenbroek (62), De Wilck (63), Donkse Laagten (64), Hollands Diep (67); categorie 3: Kwade Hoek (17); categorie 4: Voordelta (70).

Alleen de Biesbosch, de Nieuwkoopse Plassen en de Donkse Laagten scoren voldoende at betreft de opvang van de beleidskadersoorten. Alle andere gebieden, die alle in het Deltagebied zijn gelegen, bieden onvoldoende opvangcapaciteit. Hier komt nog bij dat Zuid-Holland nog in de voorlopige lijst met gebieden gaat schrappen, waardoor de situatie ongunstiger wordt.

Zeeland telt 10 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten:

Categorie 1: Krammer-Volkerak (16, geheel aan Zuid-Holland toegerekend), Markiezaatsmeer (19, geheel aan Noord-Brabant toegerekend), Verdronken Land van Saeftinge (25), Grevelingen (65), Veerse Meer (69), Yerseke en Kapelse Moer (73); categorie 2: Oosterschelde (23); categorie 3: Zoommeer (74); categorie 4: Voordelta (70), Westerschelde (72).

De opvang voor de ganzen en smienten van deze Vogelrichtlijngebieden is waarschijnlijk onvoldoende.

Noord-Brabant telt 6 Vogelrichtlijngebieden die van belang zijn voor de beleidskadersoorten:

Categorie 1: Biesbosch (3), Krammer-Volkerak (16), Markiezaatsmeer (19); categorie 2: Hollands Diep (67); categorie 3: Zoommeer (74); categorie 4: Grote Peel (12).

Alleen voor de Biesbosch en de Grote peel is de opvangcapaciteit als voldoende beoordeeld. In alle andere gebieden, die alle in het Deltagebied zijn gelegen, is de opvang onvoldoende.

Limburg heeft slechts één Vogelrichtlijngebied dat van belang is voor de beleidskadersoorten, de Grote Peel (12). Aan de Limburgse kant is geen foerageergebied voorzien. Opvang van de ganzen van de Peel moet in Noord-Brabant geschieden en is ruim voldoende.

5.2 De beoordeling landelijk bezien

In het noorden des lands lijkt de opvang van de beleidskadersoorten door de aanwijzing van foerageergebieden het best geregeld te zijn. Vooral in Friesland, onze belangrijkste ganzenprovincie, zijn de foerageergebied goed gepositioneerd ten opzichte van de Vogelrichtlijngebieden.

In het Deltagebied doen zich opvallende tekorten voor. Zeeland als geheel scoort onvoldoende, maar ook in de Brabantse en Zuid-Hollandse delen van het Deltagebied is de opvang onvoldoende. Voor geen enkel Vogelrichtlijngebied kan in deze regio voldoende opvang gevonden worden.

Opvallende gaten doen zich verder voor in Noord-Holland, waar geen opvang is voorzien nabij de Vogelrichtlijngebieden in de regio Waterland, en geen opvang voor de ganzen die in het Zwanenwater slapen.

5.3 De invloed van draagkracht op de berekeningen

Het feit dat de tekorten in de ganzenopvang juist in het westen van het land gevonden worden, is mogelijk geen toeval. Bij de toewijzing van de quota aan foerageergebieden aan de verschillende provincies (de naar rato verdeling), is meer uitgegaan van aantallen vastgestelde ganzen dan van draagkracht. De hier in de berekeningen gebruikte draagkracht bedraagt voor het westen van het land slechts ongeveer de helft van die voor het Noorden. Indien men deze draagkrachtcijfers hanteert, is in het westen dus tweemaal zoveel oppervlakte nodig om dezelfde hoeveelheid ganzen op te vangen.

De kracht van de uitspraken in dit rapport staat of valt met het accepteren van de gebruikte draagkrachten. De zeer hoge draagkrachten voor het noorden des lands zouden in principe een verdere toename van ganzendichtheden mogelijk moeten maken, als de ganzen hiertoe door verjaging gedwongen worden. Voslamber & van Winden (2004) geven aan dat afvlakking van de aantallen over de laatste jaren duiden op het bereiken van draagkrachtlimieten, maar van gedwongen samendrommen (door verjaging) is nog nauwelijks sprake geweest. Ebbinge en Van der Gref-Van Rossum (2004) geven aan dat de draagkrachtschattingen nog op weinig harde gegevens berusten en hard onderbouwing behoeven.

De onzekerheid omtrent de in werkelijkheid te realiseren draagkracht is dus erg groot. Dit geldt zo mogelijk in nog sterkere mate voor de lage draagkrachten in het westen des lands.

Het is dus voorbaring uit de hier gepresenteerde uitkomsten te concluderen dat er in het noorden meer foerageergebied is aangewezen dan strikt nodig is, en in het westen te weinig. De uitkomsten van dit rapport moeten in dit verband als niet meer dan indicatief worden opgevat. Er is dringend behoefte aan meer onderzoek naar draagkracht.

5.4 Onnauwkeurigheden in het schatten van aantallen per gebied

Omdat de grenzen van de SOVON-telgebieden niet corresponderen met die van de foerageergebieden, is het niet mogelijk precieze telgegevens aan foerageergebieden toe te wijzen. Gekozen is om telgebieden die (vrijwel) helemaal overlappen met

foerageergebieden voor 100% toe te kennen aan die foerageergebieden, telgebieden die deels overlappen, voor 50% en telgebieden die marginaal overlappen voor 25% (zie hoofdstuk 3). De opvangcapaciteit van de foerageergebieden is gebaseerd op de toegekende oppervlakte aan telgebieden.

Alleen voor die foerageergebieden die binnen de Vogelrichtlijngebieden vallen kon een nauwkeuriger schatting gemaakt worden van de mate van overlap, omdat zowel de grenzen van de Vogelrichtlijngebieden als die van de telgebieden in de SOVON database beschikbaar zijn.

Tabel 3 geeft de verschillen weer tussen de oppervlakteschattingen volgens de grove methode (hele en halve telgebieden) en de nauwkeuriger methode (met grenscorrecties), alleen voor die foerageergebieden die binnen Vogelrichtlijngebieden vallen. In de meeste gevallen zijn de verschillen niet erg groot. De Wilck springt eruit, maar hier gaat het om een kleine oppervlakte die relatief weinig belang heeft voor de ganzenopvang. Van de grotere gebieden valt vooral De Wieden op, met een aanzienlijke discrepantie. Voor de schattingen van de opvangcapaciteit binnen de Vogelrichtlijngebieden is gebruik gemaakt van de precieze schattingen.

De verschillen in tabel 3 geven een indicatie voor de onnauwkeurigheden die te verwachten zijn in de schattingen van de opvangcapaciteit van foerageergebieden buiten de Vogelrichtlijngebieden, en dus van de betrouwbaarheid van uitspraken over het al dan niet voldoende zijn van de opvangcapaciteit.

De onvolledige overlap tussen foerageergebieden en telgebieden is ook goed te zien op de overzichtskaart (figuur 1).

Tabel 3. Discrepancie tussen oppervlaktes van foerageergebieden en corresponderende SOVON-telgebieden.

Gebiedsnaam	Oppervlakte gras van de als opvanggebied geselecteerde telgebieden binnen het VRL-geb. (ha)	Idem, met selectie van vlakken precies binnen het VRL-gebied (ha)	discrepancie (in %)
Waal	1429	1476	3
Verdronken Land van Saeftinge	2124	2111	-1
Waddenzee	1160	1105	-5
Lauwersmeer	678	663	-2
Leekstermeergebied	1368	1036	-24
Zuidlaardermeergebied	928	670	-28
De Wieden	2689	3859	44
Gelderse Poort	1898	1923	1
IJssel	3183	2407	-24
Neder-Rijn	827	735	-11
Zwarte Water en Overijsselse Vecht	881	837	-5
Grevelingen	319	306	-4
Haringvliet	1365	1344	-2
Oudeland van Strijen	788	845	7
Veerse Meer	162	162	0
Yerseke en Kapelse Moer	459	381	-17
Oosterschelde	765	488	-36
Broekvelden/Vettenbroek	492	483	-2
De Wilck	66	111	68
Donkse Laagten	168	167	0
Hollands Diep	141	139	-2

5.5 Concurrentie door andere ganzensoorten en zwanen

Formeel gezien kan men de opvangcapaciteit van foerageergebieden binnen de context van deze toets als voldoende kwalificeren als er voldoende ruimte is om de ganzen van de Vogelrichtlijngebieden te bergen. In de praktijk worden de ganzen die vanuit de Vogelrichtlijngebieden gebruik gaan maken van naburige foerageergebieden, daar geconfronteerd met groepen ganzen uit andere gebieden. Het kan een punt van discussie zijn of men hier al dan niet rekening mee wil houden. De andere ganzen leggen beslag op een deel van de draagkracht, waardoor de opvangcapaciteit voor de Vogelrichtlijnvogels verminderd wordt. Het is de vraag of men deze concurrentie kan verminderen door in de omgeving verjaging toe te passen, of dat er werkelijk sprake zal moeten zijn van een daling (op termijn) van de populatiegrootte om dit probleem op te lossen.

Verjaging elders zou ertoe kunnen leiden dat meer ganzen gebruik gaan maken van de Vogelrichtlijngebieden, waardoor overbegrazing in de hand gewerkt kan worden.

Tabel 4. Kolgansdagen voor beleidskadersoorten en beleidskadersoorten plus andere ganzensoorten.

Gebiedsnaam	Vogeldagen 4 ganzen & smient binnen VRL-geb.	Vogeldagen 7 ganzen & smient binnen VRL-geb.	%verschil
Biesbosch	1797981	1816783	1
Waal	3493707	3522083	1
Krammer-Volkerak	1230245	1352130	10
Lepelaarplassen	57376	57376	0
Markiezaatsmeer	483966	491388	2
Oostvaardersplassen	1955878	1962091	0
Waddenzee	14154784	18163743	28
Groote Wielen	720432	720870	0
Lauwersmeer	1556859	1568592	1
Leekstermeergebied	554627	560463	1
Sneekermeer/Goengarijster Poelen en Terkaplesterpoelen	1389617	1391081	0
Van Oordt's Mersken e.o.	3397093	3397363	0
Zuidlaardermeergebied	774376	827412	7
Eilandspolder	974791	979648	0
Ilperveld, Varkensland en Twiske	1128837	1150113	2
Oostelijke Vechtplassen	1011132	1020573	1
Wormer- en Jisperveld	860478	872492	1
De Wieden	658763	666473	1
Gelderse Poort	5609042	5667330	1
IJssel	7968351	8037812	1
Neder-Rijn	1579793	1630151	3
Zwarte Water en Overijsselse Vecht gedeeltelijk	793505	803997	1
Haringvliet	6976741	7005759	0
Oudeland van Strijen	1028344	1029256	0
Alde Feanen	1872244	1873638	0
Nieuwkoopse Plassen	399613	403088	1
Fluessen/Vogelhoek/Morra	861053	861352	0
Witte en Zwarte Brekken en Oudhof	128116	128116	0
Boezems Kinderdijk	210841	210996	0
Broekvelden/Vettenbroek	1391817	1399881	1
De Wilck	325752	326909	0
Donkse Laagten	337008	337008	0
Hollands Diep	1026599	1049843	2
Deelen	584383	585655	0
Fochteloerveen	23518	104119	343
Gooimeer	23011	23363	2
Kwade Hoek	192883	193143	0
Zwarte Meer	793498	869896	10
Ijmeer	467215	467215	0
Ijsselmeer	2382360	2409516	1
Markermeer	2255149	2261047	0
Zoommeer	438943	497080	13
Zwanenwater	154044	156375	2
Eemmeer	720259	729309	1
Groote Peel	31098	186330	499
Naardermeer	204327	206288	1

	Vogeldagen 4 ganzen & smient binnen VRL-geb.	Vogeldagen 7 ganzen & smient binnen VRL-geb.	%verschil
Oudegaasterbrekken e.o.	268725	278383	4
Drontermeer	67296	67296	0
Ketelmeer en Vossemeer	133075	135912	2
Veluwemeer	92161	93511	1
Wolderwijd en Nuldernauw	356611	361072	1
Voordelta	200982	202829	1
Grevelingen alleen ZH	656816	727530	11

Naast concurrentie door ganzen uit andere gebieden, is er ook concurrentie door ganzensoorten die niet tot de beleidskadersoorten behoren (rotganzen, taigarietganzen en toendrarietganzen), maar wel uit het Vogelrichtlijngebied afkomstig zijn. In tabel 4 is het aantal kolgansdagen voor de Vogelrichtlijngebieden weergegeven, respectievelijk zonder en met de niet-beleidskadersoorten (voor de berekeningen zijn alleen de kolgansdagen van de beleidskadersoorten meegenomen). In de meeste gevallen zijn de verschillen klein tot zeer klein. Echt grote verschillen doen zich alleen voor bij het Fochteloërveen en de Grootte Peel, waar grote aantallen rietganzen slapen.

Verschillen van meer dan 10% doen zich verder voor in Krammer-Volkerak, de Waddensee, het Zoommeer en de Grevelingen, waar veel rotganzen voorkomen, en het Zwarte Meer, waar relatief veel rietganzen verblijven.

Naast concurrentie binnen de foerageergebieden door andere ganzen, kan zich ook concurrentie voordoen met groepen zwanen, met name Kleine Zwanen en Knobbelzwanen. Hierover werden geen gegevens bekeken.

5.6 Verschillen tussen voorlopige en definitieve aanwijzing van foerageergebieden

De begrenzingen van de foerageergebieden zoals zij zijn gebruikt in dit rapport zijn niet definitief. Er kunnen zich nog aanzienlijke wijzigingen voordoen, zowel in de aan te wijzen oppervlaktes als in de begrenzingen. Over het algemeen valt te verwachten dat de begrenzingen bij definitieve aanwijzingen nauwer zullen zijn dan in de voorlopige voorgestelde aanwijzing. In dergelijke gevallen zullen de uitspraken in dit rapport te optimistisch zijn.

Hierover is nog weinig bekend. In sommige gevallen zal zelfs sprake zijn van een aanzienlijke reductie van het voorgestelde totaal aan oppervlakte. Dit geldt bijvoorbeeld voor Zuid-Holland, waar voorlopig ca 20.000 ha is aangewezen (gebruikt voor dit rapport), maar waarvan nu al bekend is dat dit zal moeten worden ingedikt tot ongeveer de helft (Voslamber & van Winden 2004). Het spreekt vanzelf dat daarmee de hier gedane uitspraken over het al dan niet voldoende zijn van de opvang, op losse schroeven komen te staan.

6 Conclusies en aanbevelingen

De uitspraken in dit rapport hebben slechts een indicatief karakter, omdat het gezien het quickscan-achtige karakter van deze snelle toets niet mogelijk was voldoende rekening te houden met allerlei onnauwkeurigheden en onzekerheden. Het is aan te bevelen deze toets, wellicht voor slechts een selectie van de Vogelrichtlijngebieden, nog eens uitgebreider te herhalen. Dit zou het beste op provinciaal niveau kunnen gebeuren. Voor een eventuele selectie zou dit rapport wel goede aanknopingspunten kunnen bieden.

Uitgaande van de ter beschikking gestelde informatie over de aan te wijzen gebieden, lijkt de ganzen- en smientenopvang het beste geregeld te zijn in het noorden des lands. In het westen, met name in het Deltagebied, lijken zich aanzienlijke tekorten voor te doen.

In vijf gevallen is ganzenopvang geheel afwezig. Dit betreft het Fochteloërveen (16), het Zwanenwater (6), de Voordelta (70), het Markiezaatsmeer (19) en de Boezems Kinderdijk (61).

In elf gevallen (afgezien van Zeeland) is de opvang duidelijk onvoldoende: Krammer-Volkerak (16), Kwade Hoek (17), Eilandspolder (43), IJmeer (44), Ilperveld, Varkensland & Twiske (46), Wormer en Jisperveld (52), Grevelingen (65), Haringvliet (66), Hollands Diep (67), Gooimeer (11) en Zoommeer(74).

Daarnaast doen zich nog een aantal gevallen voor waarbij de opvang in principe voldoende zou zijn als alleen wordt uitgegaan van de aantallen ganzen die gebruik maken van het Vogelrichtlijngebied, maar waar een tekort zou kunnen ontstaan als rekening wordt gehouden met concurrentie door ganzen uit de omgeving, die van dezelfde foerageergebieden gebruik zullen moeten maken.

Uit het gevonden verschil in opvang tussen het noorden en het westen mag niet geconcludeerd worden dat het verstandig zou zijn een deel van het quotum voor het noorden te verschuiven naar het westen. Dit verschil wordt namelijk grotendeels veroorzaakt door de verschillen in gehanteerde draagkracht. Deze verschillen zouden eerst gevalideerd moeten worden.

Het is van groot belang dat de effectiviteit van opvang en verjaging vanaf het begin nauwkeurig wordt gevolgd. Parallel met de aanwijzing dient derhalve een goed monitoringprogramma te worden opgestart. Alleen dan is het mogelijk het beleid na verloop van een aantal jaren werkelijk te evalueren.

Naast monitoring is het zeer gewenst dat nader onderzoek wordt verricht om de draagkrachtcijfers te toetsen en te valideren.

Literatuur

Ebbing, B.S. & J.G.M. van der Gref-van Rossum, 2004. Advies over dwe vraag hoeveel hectaren ganzen- en smientenopvanggebied in Nederland nodig zijn om de huidige aantallen ganzen en smienetn op te vangen. Alterra-rapport. Alterra, Wageningen.

Ebbing, B., M. Lok, R. Schrijver, R. Kwak, B. Schuurman & G. Müskens, 2003. Ganzen opvangbeleid. Internationale natuurbescherming in de landbouwpraktijk. Alterra-rapport 792. Alterra, Wageningen.

Ebbing, B.S., G.J.D.M. Müskens, J.G. Ooord, A.J. Beintema & N.W. van den Brink, 2000. Stuurbaarheid van ganzen door verjaging en flankerende jacht rondom het ganzenopvanggebied Oost-Dongeradeel (Friesland) in 1999-2000. Altera-rapport 128. Alterra, Wageningen.

Roomen, M. van, E. van Winden, K. Koffijberg, R. Kleefstra, G. Otens, B. Voslamber & SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, 2003. Watervogels in Nederland in 2001/2002. SOVON-onderzoeksrapport 2004-01. RIZA-rapport BM04/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Voslamber, B. & E. van Winden, 2004. Atlas van ganzen, zwanen en smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage 1 Basisgegevens Vogelrichtlijngebieden.

nr	Vrl-gebied	prov.
----	------------	-------

Functie

28 Gebieden met een redelijke fourageermogelijkheid in het gebied : > 25%

3	Biesbosch	NB / ZH	F
15	Waal *	Ge	F
16	Krammer-Volkerak	ZH / NB / Ze	F
18	Lepelaarplassen	Fl	F
19	Markiezaatsmeer	NB / Ze	F
24	Oostvaardersplassen	Fl	F
25	Verdronken Land van Saeftinge	Ze	F
26	Waddenzee	Fr / Gr / NH	F
33	Groote Wielen	Fr	F
34	Lauwersmeer	Fr / Gr	F
35	Leekstermeergebied	Dr / Gr	F
37	Sneekermeer/Goengarijster Poelen en Terkaplesterp	Fr	F
38	Van Oordt's Mersken e.o.	Fr	F
41	Zuidlaardermeergebied	Gr / Dr	F
43	Eilandspolder	NH	F
46	Ilperveld, Varkensland en Twiske	NH	F
49	Oostelijke Vechtplassen	NH / Ut	F
52	Wormer- en Jisperveld	NH	F
54	De Wieden	Ov / Fl	F

Waaronder is gebied voor onderstaande soorten aangewezen als Vrl-gebied?														oppervlakte? (ha)						
(a) k = kwalificerend; (b) = Nat.-2000-begrenzingssoort														NBO = grasland van NBO						
[Bron: Van Roomen <i>et al.</i> 2000]														overig = grasland niet in beheer van NBO						
indien i.v.m. <u>overwinterende</u> ganzen en smienten, vanwege:																				
(b) S = slaapplaatsfunctie gebied; F / ff / f = slaap- + foerageerfunctie gebied																				
"primaire Beleids- kadersoorten"						"meng-soorten"				overige soorten				Totaal opp. Vrl- gebied	Oppervlakte in Ha					
kolgans		grauwe gans		smient		brand- gans		kleine riet- gans		rotgans		taiga- rietgans			toendra- rietgans		"water"	"gras"		
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)		(a)	(b)		totaal	NBO	overig

k	F	k	F	k	F	k	F									8,529	3,412	1,194	1,106	88
k	F	k	F	k	F	b	F									5,509	551	3,856	690	3,166
b	ff	k	ff	b	F	k	ff			b	ff					6,078	4,559	687	667	20
		b	F													358	72	294	284	10
		b	F	b	ff	b	ff			b	S					1,800	1,080	270	270	
b	ff	k	F	b	ff	k	ff									5,505	1,101	275	275	
b	F	k	F	k	F											3,578	1,288	2,290	2,290	
b	F	k	F	k	F	k	ff	b		k	F			?	f	272,027	255,706	10,881	9,685	1,197
k	ff			k	F	k	ff									607	128	469	439	31
b	F	k	F	b	F	k	ff			b	F					5,783	1,446	2,544	2,492	52
k	F			b	F	b	F									1,552	248	704	396	308
k	F			k	F	k	F	b	ff							2,311	1,225	478	357	121
k	F			b	F	k	F									864	9	270	102	169
k	F			k	F											2,095	650	972	615	357
				k	F											1,411	141	1,219	888	331
		b	F	k	F											1,840	276	755	192	562
b	f	b	F	b	F											6,937	4,162	1,892	989	904
				k	F											1,328	199	497	296	201
k	F	k	F	b	F			b	F			b	ff			9,326	3,917	2,114	1,867	247

nr	Vri-gebied	prov.
55	Gelderse Poort *	Ge
56	IJssel *	Ge / Ov
57	Neder-Rijn *	Ge / Ut
60	Zwarte Water en Overijsselse Vecht gedeeltelijk *	Ov
65	Grevelingen	ZH / Ze
66	Haringvliet	ZH
68	Oudeland van Strijen	ZH
69	Veerse Meer	Ze
73	Yerseke en Kapelse Moer	Ze

Funcie
F
F
F
F
F
F
F
F
F
F

"primaire Beleids-kadersoorten"						"meng-soorten"				overige soorten						Totaal opp. Vri-gebied	Oppervlakte in Ha			
kolgans		grauwe gans		smient		brand-gans		kleine riet-gans		rotgans		taiga-rietgans		toendra-rietgans			"water"	"gras"		
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)			totaal	NBO	overig
k	F	k	F	b	F							b	f	b	f	6,114	428	4,158	1,598	2,560
k	F	b	F	k	F											9,297	930	6,414	572	5,842
k	F	b	F	b	F	b	F									3,259	326	2,282	297	1,985
k	F			b	F											1,424	285	983	4	979
b	F	b	F	b	F	k	F			k	F					13,831	10,926	2,074	2,020	55
b	F	k	F	k	F	k	ff									10,796	7,881	1,199	887	312
k	F			b	F	k	F									1,578		648	240	408
				k	F	k	F			b	F					2,577	1,907	195	160	35
k	F			b	F					b	f					484		375	315	60

10 Gebieden met een matige fourageermogelijkheid in het gebied : 5 á 25 %

1	Alde Feanen	Fr
22	Nieuwkoopse Plassen	ZH / Ut
23	Oosterschelde	Ze
32	Fluessen/Vogelhoek/Morra	Fr
40	Witte en Zwarte Brekken en Oudhof	Fr
61	Boezems Kinderdijk	ZH
62	Broekvelden/Vettenbroek	ZH
63	De Wilck	ZH
64	Donkse Laagten	ZH
67	Hollands Diep	ZH / NB

ff
ff
ff
ff
ff
ff
ff
ff
ff
ff

k	ff	b	F	k	ff	b	ff									2,123	743	569	427	142
				b	ff											2,077	748	753	464	289
		k	ff	k	ff	k	ff			k	ff					35,495	34,785	926	385	541
b	ff					k	ff									2,112	1,626	329	176	153
b	ff			b	ff	b	ff	k	ff							434	130	103	93	11
				b	ff											340	102	172	10	162
				k	ff											710	178	206	51	155
				b	ff											116		104	103	1
k	ff															203		104	103	1
b	ff	k	ff	b	ff	b	ff									3,977	3,580	189	128	61

11 Gebieden met een minimale fourageermogelijkheid in het gebied : 1 á 5 %

2	Bargerveen	Dr
4	Deelen	Fr
10	Fochteloerveen	Dr / Fr
11	Gooimeer	NH

f
f
f
f

											b	S				2,089	272	170	94	76
		b	ff	b	f											514	103	244	213	31
b	S												k	ff		2,599	52	151	130	21
		b	F	b												516	387	27	23	4

nr	Vri-gebied	prov.
14	Kampina	NB
17	Kwade Hoek	ZH
29	Zwarte Meer	FI / Ov
44	IJmeer	NH / FI
45	IJsselmeer	Fr / NH / FI
48	Markermeer	FI / NH
74	Zoommeer	Ze / NB

Functie
f
f
f
f
f
f
f

"primaire Beleids-kadersoorten"						"meng-soorten"				overige soorten						Totaal opp. Vri-gebied	Oppervlakte in Ha			
kolgans		grauwe gans		smient		brand-gans		kleine riet-gans		rotgans		taiga-rietgans		toendra-rietgans			"water"	"gras"		
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)			totaal	NBO	overig
												b	S			1,173	47	35	34	0
		b	f			b	f									897	700	107	107	0
k	f	k	f	b	f											2,200	1,804	293	87	206
		b	S	b	f	b	S									7,509	7,509			
k	S	k	f	k	S	k	S	k	f							113,290	111,024	715	641	75
				k	f											60,999	59,779	20		20
		b	S	b	f	b	S			b	f					1,053	895	115	70	45

14 Gebieden met "alleen" een slaap- of rustfunctie

5	Mariapeel en Deurnese Peel	NB / Li
6	Zwanenwater	NH
7	Dwingelderveld	Dr
8	Eemmeer	Ut / NH / FI
9	Engbertsdijkvenen	Ov
12	Groote Peel	NB / Li
21	Naardermeer	NH
36	Oudegaasterbrekken e.o.	Fr
42	Drontermeer	FI / Ge / Ov
47	Ketelmeer en Vossemeer	FI / Ov
50	Veluwemeer	FI / Ge
51	Wolderwijd en Nuldernauw	FI / Ge
70	Voordelta	ZH / Ze
72	Westerschelde	Ze

S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S
S

														?	S	2,545		2	2	0
				b	S											595	60	35	33	2
												b	S	b	S	3,766	301	74	60	14
		b	S	b	S											1,069	983	30	18	12
												b	S	b	S	893	27	9	9	
b	S											b	S	b	S	1,308	144	2	2	0
b	S	b	S													635	318	281	281	0
b	S			b	S	k	S	k	S							773	734	60	6	53
				b	S											571	548	30	8	22
b	S	b	S													3,846	3,693	92		92
				b	S											3,056	2,812	28	2	27
				b	S											2,482	2,432	12		12
		b	S	b	S											88,760	87,872	17	1	16
		k	S	b	S											15,720	14,619	261	195	65

14 Gebieden "zonder" ganzen

13	Maasduinen	Li
20	Meinweggebied	Li

																4,308	86	151	44	107
																1,803	18	13	11	2

Bijlage 2 Resultaten VRL gebieden categorie 1

Cap VRL boer = opvangcapaciteit in foerageergebied binnen VRL gebied als alles boerengrasland is (hoge draagkracht)

Cap VRL natuur = idem als alles natuurgasland is (lage draagkracht)

Cap 10 km boer = capaciteit in foerageergebied binnen 10 km, aannemende dat alles boerengrasland is (hoge draagkracht)

Vrl-nr	Gebiedsnaam	regio	kolgans-dagen in VRL	kolgans-dagen binnen 10 km	ha opvang in VRL	ha opvang binnen 10 km	cap VRL Boer	cap VRL natuur	cap 10km Boer	ha NBO grasland
3	Biesbosch	W	1797981	5411385	0	4577	0	0	7917954	1106
15	Waal	O	3493707	7526545	1386	5628	3640900	831572	14784951	690
16	Krammer-Volkerak	W	1230245	2264708	0	85	0	0	146904	667
18	Lepelaarplassen	O	57376	138012			0	0	0	284
19	Markiezaatsmeer	W	483966	698145	0	0	0	0	0	270
24	Oostvaardersplassen	O	1955878	2255941			0	0	0	275
26	Waddenzee	N	14154784	20408163	3723	8611	13119150	2233681	30346809	9685
33	Groote Wielen	N	720432	2535511	0	2022	0	0	7126281	439
34	Lauwersmeer	N	1556859	6986110	743	2937	2619671	446028	10351566	2492
35	Leekstermeergebied	N	554627	1662703	1036	3018	3651781	621756	10637096	396
37	Sneekermeer/Goengarijster Poelen en Terkaplesterpoelen	N	1389617	5222729	203	4108	716791	122042	14475069	357
38	Van Oordt's Mersken e.o.	N	3397093	3712229	627	1519	2209694	376225	5352223	102
41	Zuidlaardermeergebied	N	774376	1729372	670	1235	2359728	401770	4351288	615
43	Eilandspolder	W	974791	3080443	0	645	0	0	1115521	888
46	Ilperveld, Varkensland en Twiske	W	1128837	1570678	0	454	0	0	785284	192
49	Oostelijke Vechtplassen	W	1011132	2855910	0	1102	0	0	1905668	989
52	Wormer- en Jisperveld	W	860478	2209130	0	0	0	0	0	296
54	De Wieden	O	658763	2074784	449	3269	1180796	269691	8586402	1867
55	Gelderse Poort	O	5609042	7234278	1374	2357	3609649	824434	6191667	1598
56	IJssel	O	7968351	12083286	2076	9653	5453204	1245498	25358371	572
57	Neder-Rijn	O	1579793	2969432	735	2218	1931513	441152	5827696	297
60	Zwarte Water en Overijsselse Vecht gedeeltelijk	O	793505	935592	837	881	2199199	502291	2315286	4
65	Grevelingen (alleen ZH)	W	656816	1805722	233	334	402681	139658	577121	2020
66	Haringvliet	W	6976741	10533347	1289	2121	2229867	773364	3670010	887
68	Oudeland van Strijen	W	1028344	1718867	754	906	1304150	452307	1567647	240

Bijlage 3 Resultaten VRL gebieden categorie 2, 3 en 4, en Zeeland (Ze).

Cat = categorie volgens bijlage 1

Cap VRL boer = opvangcapaciteit in foerageergebied binnen VRL gebied als alles boerengrasland is (hoge draagkracht)

Cap VRL natuur = idem als alles natuurgrasland is (lage draagkracht)

Cap 10 km boer = capaciteit in foerageergebied binnen 10 km, aannemende dat alles boerengrasland is (hoge draagkracht)

Cat	Vrl-nr	Gebiedsnaam	regio	kolgans-dagen in VRL	kolgans-dagen binnen 10 km	ha opvang in VRL	ha opvang binnen 10 km	cap VRL Boer	cap VRL natuur	cap 10km Boer	ha NBO grasland
2	1	Alde Feanen	N	1872244	3119334	47	1831	165010	28095	6454143	427
2	22	Nieuwkoopse Plassen	W	399613	3317888	0	1939	0	0	3355240	464
2	32	Fluessen/Vogelhoek/Morra	N	861053	8077102	100	3436	351020	59765	12108715	176
2	40	Witte en Zwarte Brekken en Oudhof	N	128116	1984417	29	1086	100861	17173	3827292	93
2	61	Boezems Kinderdijk	W	210841	210841	0	0	0	0	0	10
2	62	Broekvelden/Vettenbroek	W	1391817	3561900	483	1631	834788	289522	2821164	51
2	63	De Wilck	W	325752	2466477	56	1080	96348	33416	1869066	103
2	64	Donkse Laagten	W	337008	3765450	167	6298	289691	100471	10894752	103
2	67	Hollands Diep	W	1026599	2719077	139	457	239674	83124	790350	128
3	4	Deelen	N	584383	5541239	67	1811	236757	40310	6380865	213
3	10	Fochteloeveen	N	23518	189997	0	0	0	0	0	130
3	11	Gooimeer	W	23011	72860	0	0	0	0	0	23
3	17	Kwade Hoek	W	192883	739018	0	272	0	0	470550	107
3	29	Zwarte Meer	O	793498	1009247	0	0	0	0	0	87
3	44	IJmeer	W	467215	3381429	0	1340	0	0	2318923	0
3	45	IJsselmeer	N	2382360	15322594	27	6325	96208	16381	22288904	641
3	48	Markermeer	O	2255149	928622	0	0	0	0	0	0
4	6	Zwanenwater	W	154044	614723	0	0	0	0	0	33
4	8	Eemmeer	O	720259	1418476	0	770	0	0	2022983	18
4	12	Groote Peel	O	31098	293945	0	736	0	0	1934681	2
4	21	Naardermeer	W	204327	537344	0	0	0	0	0	281
4	36	Oudegaasterbrekken e.o.	N	268725	7074717	51	3794	180594	30748	13369502	6
4	42	Drontermeer	O	67296	431128	0	870	0	0	2286099	8
4	47	Ketelmeer en Vossemeer	O	133075	318750	0	0	0	0	0	0
4	50	Veluwemeer	O	92161	178427	0	0	0	0	0	2
4	51	Wolderwijd en Nuldernauw	O	356611	831832	0	0	0	0	0	0
4	70	Voordelta	W	200982	611770	0	0	0	0	0	1
Ze		Grevelingen (alleen Zeeland)	W			73	73	126028	43709	125633	
Ze	25	Verdronken Land van Saeftinge	W			2111	2307	3652658	1266818	3990313	2290
Ze	69	Veerse Meer	W			162	162	280488	97279	280589	160
Ze	73	Yerseke en Kapelse Moer	W			381	661	659298	228658	1143144	315
Ze	23	Oosterschelde	W			401	2348	693662	240576	4061872	385
Ze	74	Zoommeer	W	438943	671419	0	43	0	0	73534	70
Ze	72	Westerschelde	W			1	1237	2531	878	2139312	195
Ze		Zeeland totaal	W			3130	6829	5414665	1877919	11814396	

